

Дейвид Ланю

СЕГАВЕЧНО

София, 2011

Преводът е направен по изданието:
David G. Lanoue
NOWEVER

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© 2010 David G. Lanoue

© Светла Христова, превод, 2011

© Издателство „Изток-Запад“, 2011

ISBN 978-954-321-862-2

СЕГАВЕЧНО

Хайку РОМАН

Превод от английски
Светла Христова

Дејвид Ланю

*На Пабло на трийсет години –
имало едно време...*

Сегавечно: 1. Непреходният настоящ миг, който протича винаги, където трябва, в пространството и времето. 2. Съвкупността от всички такива мигове: минало, настояще и бъдеще.

1. ЗЕЛЕН КЪТ В УНИВЕРСИТЕТСКИЯ ДВОР

Сънлив мартенски следобед, двацет минути след началото на часа...

– Колко от вас през последните двацет минути оставиха мислите си да се зареят към бъдещето, към онова, което смятате да правите след часа? Нека вдигнат ръце!

Всичките двацет и петима студенти вдигнаха ръце.

– А колко от вас – попитах пак – се размислиха за утешния ден?

Същият брой ръце се стрелнаха във въздуха: единодушно гласуване и този път.

– А за следващата седмица? – не мирясах.

Отново ръце, ръце.

– А за следващата година?

Много ръце.

– Ами за времето, което ще настъпи след петдесет години... Някой от вас помисли ли за *него* през изминалите двацет минути?

Джереми, който следваше някаква специалност с бизнес насоченост и винаги седеше в дъното на стаята, вдигна ръка – с гордост, както ми се стори.

Темата, която обсъждахме през този сънлив четвъртък следобед, беше хайку: кратичката японска стихотворна форма. До момента опитите ми да събудя интерес към тази поезия у добре облечените и с амбиции за кариера студенти, които заемаха двацет и петте чина в стаята, не се увенчаваха с особен успех.

– Щом сте така обсебени от бъдещето, кога, според вас, ще отворите сетивата си за настоящето?

Петдесет очи ме гледаха изцъклено. Не успях да завладея вниманието на аудиторията си.

– Хайку поетите на Стара Япония – продължих, крачейки напред-назад пред класа – са разбирали това. Те са били с отворени сетива за цветята и птиците на този свят... за цвета на небето, за уханието на дъжда.

Ала уханието на дъжда, както показваха безизразните им лица, не ги вълнуваше особено.

Опитах друга тактика.

– Хайде да направим така: вземете хартия и излезте навън. Отидете където искате, но все пак не се отдалечавайте *прекалено*. Нека да отворим съзнанието си за нещо в този свят, нещо, което се случва тук и сега. Обърнете му внимание, изживейте го, осмислете го дълбоко и накрая напишете няколко реда за него. Ще се срещнем отново тук след трийсет минути.

Само пет секунди им бяха нужни, за да осъзнаят думите ми. Сетне двайсет и петимата ми студенти шумно скочиха на крака и хукнаха към вратата.

– Ще направя поименна проверка в края на часа! – извиках след тях.

Дори тренировка за евакуация в случай на пожар не би опразнила стаята по-бързо. Скоро останах съвсем сам. Седнах уморено на ръба на голямото, кафяво, дървено учителско бюро и въздъхнах.

Надявах се този подход да даде резултат. Може би, мислех си, едно мъничко практическо упражнение по отваряне на съзнанието към настоящия миг би помогнало на студентите ми да проумеят какво всъщност е хайку поезията. Пеперуда, кацнала на храмова камбана, жаба, скачаща в старо езеро: това са важни, значими неща – неща, които заслужават внимание. Но за да научиш *защо* такива неща са

важни, не е достатъчно само да чуеш, че така твърди един учител по английски.

Сравнително отскоро бях в преподавателската професия, все още налучквах нещата, изпробвах различни подходи почти всекидневно, мъчейки се да запаля в младите умове искрица въодушевление, порив за истинско откривателство, истинско учение. Давах си сметка, че повечето от тях в момента са потънали в телефонни разговори с приятели или близки. Но също така знаех, че неколцина от тях поне ще *се опитат* да последват странните ми наставления. Мислех, че имам голям шанс да достигна до съзнанието на петима или шестима души, което от образователна гледна точка би било същинска победа.

Преметнах раницата си през рамо, грабнах писалката си, измъкнах оранжевото, подвързано със спирала тефтерче от задния джоб на джинсите си и се отправих към вратата, решен сам да приложа на дело онова, за което токущо им бях говорил.

Закрачих бързо по широкия, излъскан коридор, спуснах се по стълбите и излязох през голямата дървена врата, която изглеждаше някак средновековна. Скоро се озовах на любимото си местенце за медитация на територията на университета: потънало в зеленина кътче в единия край на двора. Там ме примамваше една каменна пейка, полускрията от сновящите насам-натам студенти и преподаватели, а до нея се издигаше бяла статуя на Дева Мария в не напълно естествен размер. Когато пристъпих към това усамотено място, заобиколено от храсти азалия, които гордо показваха неоновото розовите си цветчета, видях, че няма да съм сам с Божията майка. Присъстваше и трето лице: една студентка, която познавах, но никога не ѝ бях преподавал. Тя работеше за студентския вестник, чийто офис се помещаваше в същата сграда, където бе и английската катедра.

– Наташа! Съжалявам, че те обезпокоих – казах.

– Няма нищо. – Тя вдигна очи към мен, а на меките ѝ, пълни устни се изписа, както обикновено, иронична усмивчица.

Седеше на пейката до Дева Мария и се взираше в мен през дебели очила с черни рамки. Кожата ѝ с цвят на мока, макар и с белези от акне, сияеше без никакъв грим, а лицето ѝ завършваше приятно в долния си край със сладка, заострена брадичка. Облечена с износена зелена армейска куртка, Наташа изглеждаше от породата на „читанките“ – умна, чудата, страняща от стадото. Самобитният ѝ стил ме възхити още когато я видях за пръв път, няколко седмици по-рано, да се мотае край офиса на „Кемпъс Херълд“.

Надуших цигарен дим. Две смачкани угарки лежах в тревата край прокъсаните ѝ кецове.

– Е, какво правиш тук? – попитах невинно.

– Релаксирам – отвърна тя.

Усмихнах се. Наташа явно разбираше интуитивно смисъла на настоящото ми учебно упражнение: нуждата понякога да зарежеш всякаква работа и просто да си. Зачудих се колко ли от моите официално записани студенти успяваха да сторят това в този миг.

– Великите умове мислят еднакво – казах аз.

– Моля?

– А, нищо. Мога ли да се присъединя към теб?

Седнах до нея на пейката и отворих джобното си тейфтерче. Поех дълбоко дъх и после просто се загледах край себе си.

След няколко минути Наташа се осмели да попита:

– А вие какво правите тук?

– Преподавам – отвърнах.

Продължих да се взирам, най-вече в крещящо розовите азалии, чиито цветчета искряха на фона на тъмнозелените листа. Известно време погледах одобрително и ведрото, радушно гипсово лице на Девата. Дори цигарените угарки край нозете на Наташа привлякоха вниманието ми.

– Е, май трябва вече да се връщам – казах, когато стана време да си тръгна.

Бързо надрасках в тефтерчето си:

*зелено кътче в двора –
Дева Мария
и една пушачка*

– Искаш ли да чуеш моето хайку? – попитах Наташа.

– Разбира се!

Прочетох ѝ стихотворението си.

– Ех, че готино! – възторгна се тя. Гласът ѝ прозвуча по-високо от обикновено, почти пискливо. Докато я гледах, иронията в усмивчицата ѝ взе да се топи.

– Е, трябва да вървя – казах аз. Изправих се. Не *исках* да си тръгна, но се налагаше.

– Ще се видим пак – обещах и си тръгнах бързешком.

– Чао! – изчурулика тя след мен.

2. ТРЪБОЗЪБ¹

Тази история е наниз от думи. Започвайки от първата дума, „сънлив“, тя се разгръща, страница по страница, чак до последната дума, която все още е неизвестна. Каквато и да бъде тази последна дума, едно е сигурно: *ще я има*.

Докато четете историята (или я слушате, ако някой друг ви я чете на глас), умът ви се фокусира върху една дума, после върху следващата и така нататък – от началото до края. Съзнанието ви винаги възприема настоящата дума, *тази* дума, попивайки мигновено значението ѝ. Сега например

¹ Африкански бозайник. (Всички бележки под линия са на преводача.)

вие възприемате думата „тръбозъб“, защото именно нея съм написал. Но не се спирате задълго на нея, защото повествованието продължава. Вниманието ви се движи, заедно с него и тръбозъбът, подобно на малко градче, край което прелита влак-стрела, бързо се стопява в мъглата на миналото: някъде „там назад“. Междувременно историята плавно се носи към нови градове, нови думи – и нови нанизи от думи, като например:

Наташа и аз станахме любовници.

Въпреки че умът ви в момента попива тези слова – може би изненадващи, а може би не, – все още осъзнавате, че тръбозъбът съществува. Влакът на мисълта ви е достигнал и тъкмо прелита покрай по-новите думи – „Наташа и аз станахме любовници“, – но това съвсем не означава, че предишните, например „тръбозъб“, се заличават.

Ето какво имам предвид под Сегавечно: настоящата дума в дадена история, каквато и да е тя, е като настоящия миг в даден живот. Миналите ни мигове, подобно на миналите слова, лежат зад нас. Бъдещите моменти са като думите, които предстои да бъдат написани. Сегавечно обхваща цялата история, целия живот: всички мигове, всички слова – минало, настояще и бъдеще.

Защо е така? Защото, когато прочитаме някоя дума или изживяваме някой миг, по необходимост винаги сме в настоящето – там, където посъветвах моите студенти да бъдат, когато изфучаха от аудиторията, за да спрат, да се огледат и да се послушат. На една страница от тази конкретна история, някъде „там назад“, аз все още нахълтвам в усамотението на чудатата Наташа в тихото, зелено кътче на двора в един мартенски четвъртък следобед. В Сегавечно, тоест в онази реалност, на която историята се опитва да отдаде почит, моето нахълтване се случва – сега и винаги – *за пръв път*.

В нощта след тази случайна среща в кътчето на Дева Мария – да, именно тогава Наташа и аз станаме любовници. Или по-скоро трябва да кажа, че ние *ставаме* любовници, сега и винаги, в Сегавечно. *Аз все още* я каня, малко нервно, да отидем на кино. *Все още* усещам в мрака на киносалона нейния кец, който внезапно и многозначително се притиска към моя.

Филмът беше (е) „Улика“. В него някой беше (някой е) убит. Полковник Мъстърд ли го направи? А дали не беше, дали не е госпожица Скарлет? Нямам представа сега, в ограниченото „сега“ на мига, в който пиша това, но в онази отдавна отминала нощ едно по-ранно мое аз знаеше точно „кой го направи“. По-ранното ми аз, обаче, не се постара да складира тази незначителна дреболия в дълготрайната ми памет, защото бях (съм) твърде зает да попивам всяка подробност от пътуването ми с Наташа в нейния бърз, син „Фолскваген Голф“. Тя караше под дъжда с ужасна скорост към Синеплекса. Когато филмът свърши, се понесохме пак тъй стремително по високия мост – светлините на града се отразяваха в черната, влажна повърхност на шосето – към малкия ми двустаен апартамент на Саут Хенеси стрийт.

В Сегавечно аз я каня да влезе за пръв път.

А тя, сега и винаги, ми отговаря: „Защо не?“

В Сегавечно тя ме кани да вляза за пръв път.

И аз, сега и винаги, я прегръщам силно и целувам нейните пълни и меки устни, които вече не се усмихват иронично.

3. ГНОСТИКА

Върнах се в аудиторията на втория етаж на административната сграда и с радост установих, че повечето ми студенти също са се прибрали. Импровизираната ни раз-

ходка бе създавала атмосфера на купон – всички бърбеха и се смееха. След известни усилия, размахвайки ръце като регулировчик, успях да завладее вниманието им отново.

– Окей – казах, хвърляйки поглед на джобния си часовник: онзи, позлатения, който моите родители ми подариха за миналата Коледа (и *все още* ми подаряват в Сегавечно). Върху него беше (е) гравирани надписът „Любим син“.

– Имаме още малко време. Кой иска пръв да сподели написаното? Какво видяхте, чухте, почувствахте?

Няколко души вдигнаха ръка.

– Карла? – обърнах се към едрата, цветуща млада жена, която седеше вляво от мен, най-близо до вратата.

– Аз видях автомат за закуски – оповести тя.

Състудентите ѝ се разкикотиха.

– И...?

– Той ми открдна проклетия долар!

Сега вече отекна гръмък смях, но масивното лице на Карла бе застинало в пределно сериозно изражение.

– Към кого да се обърна за това? – попита тя, сякаш аз, единственото авторитетно лице наоколо, бях лично отговорен за нейната загуба.

– Със сигурност има телефонен номер, на който да се обадиш, за да ти върнат парите. Би трябвало да е написан някъде на автомата. А сега искаш ли да ни прочетеш какво си написала?

– Какво съм написала ли?

– За автомата. Какво видя там? Какви закуски имаше, какви бяха на цвят? Как *се почувства* ти, когато ти глътна долара?

– Бях прекалено разстроена, за да пиша за това – рече Карла, тъй че аз преминах нататък.

– Кой е следващият?

Следващият желаещ да споделя бе един от съвестните граждани на курса: усърден студент на име Джошуа, който специализираше физика. Джошуа – висок младеж с тънки

черни мустачки и очила с позлатени рамки – реши да се изправи, за да прочете творението си, и щръкна в цял ръст над състудентите си и мен.

„Тъй окаяно изглежда малкото дръвче. Служи то на птиците за тоалетна“.

Подобно на Карла, Джошуа също предизвика смях, но той поне бе изпълнил възложената задача.

– Добре си се справил, Джошуа! Виждам, че си прекарал ползотворни мигове с това дърво. Големият хайку поет Башьо е казал веднъж: „За да научиш за бора, отиди при него“. Това ще рече, че ако искаме да пишем за едно борово дърво, трябва да отидем при него, да отворим съзнанието си за него, да узнаем гледната точка на дървото.

Няколко души вдигнаха ръка сега, но аз реших да си избира някого от онези, които си кротуваха – наскоро усвоен преподавателски трик.

– Ебъни? *Ти* какво видя?

Ебъни, дребна кукличка, седнала точно в средата на стаята, винаги се отличаваеше с модерни дрешки, които допълваха сложните ѝ прически и безупречния грим. Посредствена студентка, тя често ме караше да се чудя какво ли би могла да постигне, ако прекарваше толкова време в четене или поне в размишление над изучаваната литература, колкото отделяше, за да си гримира очите.

Ококорила въпросните гримирани очи, тя отвърна:

– Нямахте нищо за гледане.

– Нищо ли? – попитах. – А къде отиде ти?

– На стъпалата пред сградата.

– Е – рекох, – нямахте ли небе от тази страна на сградата?

– Да, имаше небе – рече тя и намазаните ѝ с гланц устни се понацупиха.

– Нямахте ли слънце отгоре? Нямахте ли улица отдолу? Нямахте ли канал, графити, коли, хора?

Лъскавите устни се нацупиха още повече.

Азиатската студентка на съседното място вдигна ръка – явно реши, че смятам да продължа нататък, или просто искаше да избави Ебъни.

– Да, Дзун?

Дзун отвори тетрадката си и прочете:

– „Червено цвете, гъделичка ли те мравката, която пълзи по теб?“

– Много добре! – казах аз. – Това звучи почти като стих от Чаша чай, един от големите хайку майстори на Стара Япония.

До момента бях крачил напред-назад, както често правех. Сега спрях, измъкнах джобното си тефтерче и почти седнах на ръба на учителското бюро.

– И аз като Дзун гледах цветята. Само че азалиите в крайна сметка не попаднаха на листа ми. Ето какво написах:

*зелено кътче в двора –
Дева Мария
и една пушачка*

Пълното мълчание, с което курсът посрещна най-новото ми хайку, ме накара мигновено да съжаля, че съм го споделил. После образът на Наташа проблесна в ума ми и аз се усмихнах. *Тя* не само ме вдъхнови за това стихотворение, *тя* го намери за „готино“!

Покашлях се. Според часовника на „Любимия син“ оставаха едва няколко минути до края на часа. Тъкмо си събирах мислите, готвейки се за моето професионално обобщение „Какво, надявам се, научихме днес“, когато една студентска ръка взе да маха припряно.

О, Боже, помислих си с лошо предчувствие. Ейриъл!

Дундестата и заядлива Ейриъл бе предопределена някой ден да получи докторска степен в една или друга дисциплина, да се устрои на преподавателско място в някой

университет и после – според моите предвиждания – да загуби работата си, защото никой от колегите ѝ нямаше да я хареса. Беше умна, но същевременно безцеремонна.

– Да, Ейриъл? – опитах се да прозвуча насърчително.

– Хайку поезията гностическо упражнение ли е?

Пак се започна, помислих си. Ейриъл обичаше да слуша собствения си глас, докато ръсеше с ерудиран тон най-засуканите думи, които речникът ѝ съдържаше. Не по-малко обичаше и да прекъсва потока на учебните дискусии, като ме въвлечаше в безкрайни, нелогични, индивидуални разговори, които караха състудентите ѝ само да подбелват очи.

– Какво имаш предвид под „гностическо“, Ейриъл? – попитах с въздишка.

Хванала писалката си между палеца и показалеца, тя бързо я въртеше – явно си мислеше, че този превзет жест разкрива необятността на интелекта ѝ.

– Това е курс по литература, нали така? Ерго, вие представяте хайку като форма на художествена реторика. Но вместо да ни покажете вербалната му структура, ни пращате навън в търсене на мистично единение.

– *Това* ли направих? – попитах аз.

– И тъй, за какъв дискурс говорим тук? Литературен или гностически?

– Въпросът е *интересен* – отвърнах, поглеждайки джобния си часовник, – но ще трябва да почака до следващия път, защото засега приключихме.

Десет минути по-късно, докато въртях педалите на колелото към къщи, посетих отново – чрез силата на моята памет да пътува във времето – собственото ми „гностическо упражнение“ от въпросния следобед, което, разбира се, все още се случва в Сегавечно. Върнах се мислено към

отрупания с азалии кът в двора, към бялата, невъзмутима Дева и към Наташа със зелената армейска куртка и протритите кецове, седнала на пейката също тъй безметежно, както Мария стоеше на piedestала си. Наташа бе специална, мислех си аз; не робуваше на модата или на стадното мислене. Харесвах я. Ако бях срещнал някоя като нея преди много време, когато бях студент, непременно щях да я поканя да излезем.

Такива мисли кръжаха в главата ми, докато се носех с моя велосипед под Карълтън авеню, правейки завой, за да избегна една счупена винена бутилка.

Да, определено щях да поканя някое момиче като Наташа да отидем на кино...

Опасна, но вълнуваща мисъл изведнъж изникна в ума ми: *А защо да не поканя Наташа да отидем на кино?*

Усмихнах се и побързах да си отговоря сам: *Защото е студентка! И въпреки че не е моя студентка, това е изцяло в разрез с правилата. Ами разликата във възрастта ни? Тя е на осемнайсет; аз съм на трийсет и една, това прави...*

Една пресечка по-нататък разполагах с отговора: *...тринайсет години разлика помежду ни, злополучна цифра! Да я поканя на кино? И за какво ще си говорим, при такава разлика в годините?*

И все пак... ами нали си поприказвахме, когато се срещнахме случайно в Мерседес хол. Пък и днес, въпреки че не разменихме много думи, съвсем не беше неловко. Наташа е твърде зряла за възрастта си, а аз... аз съм...

Затърсих подходящата дума и тя най-сетне изплува, макар да не очаквах точно нея. Прошепнах я на глас:

– Самотен.

Тъкмо преживях труден период в трийсет и първата година от живота ми, която бе втората година след развода ми и третата след раздялата, предшестваща развода. През последните три години не бях открил никого, с когото да

общувам редовно, камо ли да обичам. Радвах се на компанията на Кийт, осемгодишния ми син, всеки понеделник, сряда, петък и отчасти събота, но иначе живеех като отшелник.

Днес бе четвъртък и се очертаваше поредната самотна вечер.

Спуснах се по алеята и спрях при страничната врата, която водеше към настоящата ми „отшелническа колиба“, двустайния апартамент на Саут Хенеси стрийт, като си мислех за Наташа, за мен, за моя син.

За Кийт, който можеше да бъде Пабло...

4. НАШЕТО МАЛКО ТЪРЖЕСТВО

Бях трета година студент в Йезуитския университет в родния ми град Омаха, Небраска. При едно от онези случайни стечения на обстоятелствата, които през призмата на времето изглеждат начертани от съдбата, веднъж минавах през университетския двор и зърнах в тревата някаква хартийка. Вдигнах я и се заоглеждах за боклукчийски кош. Но преди да намеря такъв, прочетох какво пише на мое-то боклуче. Това бе листовка с описание на нова програма, която трябваше да започне през пролетта. Група студенти – момчета и момичета – щяха да живеят в комунална стара къща близо до университета, да участват в семинар на тема „Човешкият опит“ и да работят по независими проекти в съответните си специалности. Крайният срок за заявки за участие, както предупреждаваше листовката, изтичаше съвсем скоро.

Подадох заявката си още същия ден.

Мелиса бе нюйоркчанка с дълга кестенява коса с пищни къдрици. В къщата на „Човешкият опит“ станахме доста близки с нея, физически близки. За да намерим предлог да

се опипваме, двамата често се боричкахме, в нейната или в моята стая; схватките ни бяха тъй шумни и буйни, че веднъж живеещият в къщата йезуит, който впоследствие ни ожени, довтаса по стълбите побеснял и ни кресна да успокоим топката. Боричкането доведе до целуване, което доведе до раздялата ми с Кейт, моето гадже от гимназията, а това пък доведе до кревата и до първите ми непохватни опити с презервативи (Кейт взимаше хапчета). Кой би могъл да се сети, че е правилно кондомът да се отвори така, че гладката му страна – тъй приятна на допир, – да е обърната навън, а не навътре?

Предложих брак на Мелиса следващия семестър, когато бяхме в последния курс. Лежахме в нейното легло един ден в края на октомври. Програмата „Човешкият опит“ бе приключила. Тази година формално бях в студентско обществение, но почти не се свъртах там, а вместо това стоях при Мелиса в един апартамент с две спални, където тя живееше с приятелка. За пръв път се бяхме скарали по-сериозно и тя плачеше.

Късният следобед премина в привечер. Лампите в спалнята на Мелиса не бяха запалени. Светлината, която се процеждаше отвън през малкия, зацапан прозорец, отслабваше все повече и накрая ни остави в сив, унил здрач. Изпитвах отчаяно желание да спра сълзите ѝ, да оправя някак нещата.

– Хайде да се оженим – изтърсих аз.

Това подейства. Хлипането престана; сълзите пресъхнаха сякаш с магическа пръчка. Следващата дума на Мелиса бе:

– Кога?

– Не зная. Може би след година или две?

– Защо да чакаме?! – възкликна тя, усмихвайки се в мрака. – Да го направим веднага, още *тази* година!

– Защо не?!

В нашите написани на ръка покани, които връчихме на най-близките си приятели и роднини, грижливо бяхме избегнали думите „сватба“ и „венчавка“. Щастливото събитие бе оповестено като „нашето малко тържество“.

„Заповядайте на нашето малко тържество, мили хора“.

Мелиса не беше католичка, тъй че нямаше как да се венчаем в църква. Ала един свещеник – заклетият пушач и рефер на нашето боричкане от предишния семестър – се съгласи да ни ожени в сутерена на университетския храм. За да отговаряме на условията, трябваше само да посетим няколко урока за брачни напътствия, по време на които говорехме за съпругеската вярност и важното значение на децата, но често се отклонявахме към далеч по-интересни теми, каквато бе за него класическата музика.

Отчето ни посъветва:

– Започнете с „Пасторал“ на Бетовен.

*след брачните обети
широко се ухили
младоженецът*

След края на нашето „малко тържество“ двамата отидохме в покрайнините на Омаха, където отседнахме в крайпътен хотел близо до водна кула с форма на гигантски кафеник. Дадох на моята булка кутия шоколадови бонбони. Тя не ми позволи да я похитя, както си беше с бялата бухнала рокля с волани (взета от една братовчедка), но секса ни на клатушкащото се водно легло си го биваше. По това време вече бях усвоил изкуството да се отварят и поставят кондоми.

После ядохме бонбони, изпихме бутилка шампанско и гледахме късен, късен филм... „Свърталище на духове“.

5. ТАЙНАТА НА МЕЛИСА

След като ѝ направих предложение в леглото ѝ, за да престане да плаче, Мелиса ми разкри фамилната си тайна: тя беше еврейка. Бях смаян. Предишната зимна ваканция бях гостувал в дома ѝ в Лонг Айлънд – историческо пътешествие за мен, защото за пръв път летях със самолет и за пръв път се срещнах – аз, момчето от Небраска, оградена отвсякъде от суша – с Майка Океан.

*жената на седалката
до прозореца
закрива облаците*

Изгарях от нетърпение да видя морето, затова в нощта на пристигането ми родителите на Мелиса, Дани и Дейзи, ме откараха направо от летището „Ла Гуардия“ до Джоунс Бийч.

– „Чуй! Будно е Мощното създание“ – духовито забелязах аз, застанал на тъмния бряг срещу ревящия прибой и мразовития, виещ вятър – сякаш Уърдзуърт говореше чрез мен.

Мелиса, която бе ориентирана към научните дисциплини, не схвана литературната препратка, но услужливо изтъкна факта, че – благодарение на гравитационното притегляне на луната – приближава прилив.

– Ще пипнем много лоша настилка, ако останем дълго тук! – каза Дейзи.

Обикнах Ню Йорк, обикнах Лонг Айлънд; изпитвах обич и към моята приятелка, която ме бе довела да видя тези места. За пръв път в живота си ядох с удоволствие сочни гевреци, пълни с меко сирене и вкусни розови резени пушена съомга.

– Това е немско ястие – обясни ми Дейзи неведнъж.

Тя спретна празненство в моя чест, като покани всичките си роднини от Лонг Айлънд и Ню Йорк. На това соаре, докато похапвах – пак за сефте – пикантна, пушена бяла риба, долових, че в разговорите си някои от по-възрастните лели и чичовци доста често преминаваха на някакъв чужд език, като се кискаха. Заинтригува ме една повтаряща се дума – *гой*¹.

– На какъв език говорят? – попитах Мелиса.

– О, това е немски – отвърна тя.

– *Ой-вей!*² – възкликна Дани, завъртайки очи зад очилата с дебели стъкла, но не каза нищо повече.

– Семейството ми е от полско-немски произход – уточни Мелиса.

По-късното ѝ откровение, че всъщност са евреи, ме изненада. По време на първото ми посещение в Уестбъри предната година Мелиса и Дейзи всячески се бяха постарали да повярвам, че са от „полско-немски произход“. Простодушен католик от Омаха, никога не бях познавал евреи и дори не бях мислил за тях. Защо, чудех се, такава банална подробност трябваше да се крие като дълбока и мрачна тайна?

– Не бива да казваш на семейството си! – настоя Мелиса.

Много нейни роднини, сподели тя, загинали в концлагерите на Хитлер. След войната родителите ѝ – и двамата педагози – решили да променят фамилното си име и да скрият етническия си произход. Антисемитизмът, каза ми Мелиса, бил силно разпространен в образователната система на Лонг Айлънд – както в гимназията, където Дани работел като училищен психолог, така и в началното училище, където Дейзи преподавала на първокласниците.

¹ Така евреите наричат неевреите.

² Ой-вей! (идиш) – възклицание, изразяващо недоволство, досада, раздражение или разочарование. Превежда се приблизително като „уви“ или „горко ми“.

И тъй, аз запазих фамилната тайна, но не без последици. В колежанските си години по-голямата ми сестра Беси бе работила в универсален магазин в Омаха, чиито собственици и управители били от племето на Мелиса. На нашето „малко тържество“ в сутерена на университетския храм тази моя сестра се запозна и размени няколко думи с Гърти, по-голямата сестра на Дейзи. На Беси ѝ трябваша само пет секунди, за да поумува и да попита направо:

– Гърти еврейка ли е?

– Не! – извика Мелиса. – Тя е от полско-немски произход!

– Точно така, от полско-немски произход! – повторих аз, придържайки се към официалната линия.

6. НУДИСТИТЕ ИДВАТ НА ГОСТИ

В началото на нашия брак, още в Година Първа, приятели на Мелиса от Калифорния се отбиха да ни погостуват по време на пътуването си към Ню Йорк. Омаха бе удобна и естествена спирка за почивка при такова умопомрачително дълго пътуване от единия до другия край на Америка по Магистрала 80¹.

– Нали нямаш нищо против да дойдат? – попита тя.

– Защо трябва да имам нещо против? – отвърнах.

Гостите бяха трима: жена на име Рут, която Мелиса познаваше от гимназиалните си години в Лонг Айленд; съпругът на Рут – доктор, чието име не мога да измъкна от дебрите на паметта си, тъй че ще го нарека Фред; и накрая,

¹ Междущатска магистрала 80 (Interstate 80, съкратено I-80) – втората по дължина междущатска магистрала в САЩ, най-краткият път от Източното до Западното крайбрежие.

дъщерята на Фред от предишния му брак. Ще нарека тази сладка хлапачка Джесика.

– Трябва да ти кажа нещо – добави Мелиса. – Рут и Фред са нудисти.

– Нудисти?

– И тъй, за да не се чувстват неловко, Рут иска да знае дали ще имаш нещо против...

Това бе ситуация, за каквато аз, домораслото и наивно момче от Небраска, бих могъл да си мечтая, стига да знаех, че такива неща се случват в реалния живот! Нищо от купчината броеве на „Плейбой“, завещани ми от Бари, приятелчето от гимназията, не ме бе подготвило за такова преживяване! Отвърнах, като се стараех да прозвуча спокойно и безучастно:

– Защо не? Няма никакъв проблем.

– Те биха искали и ние да се присъединим към тях, но само ако... ако се чувстваш готов за това.

Доктор Фред вече не упражнявал медицинската професия, както научих от краткия осведомителен бюлетин на Мелиса преди гостуването. Получил мозъчно увреждане една нощ, когато отоплителната му система се повредила и изпълнила с въглероден монооксид дома му, белите дробове и кръвта му. Благодарение на един печен калифорнийски адвокат, който пледирал, че поради увреждането клиентът му е бил лишен от значителни дългогодишни доходи, обезщетението възлизало на милиони. Фред и малкото му семейство се превърнали в заможни безделници.

Настъпи историческият ден на тяхното пристигане. Някой почука на вратата на нашия апартамент на втория етаж в Южна Омаха – нападнато от хлебарки жилище с нестандартни, неравни тук-там дървени подове.

– Рут!

– Мел!

Последваха прегръдки, представяне и само след минута – събличането.

Непълнолетната Джесика остана по белъо – вероятно по причини от правно естество. В проявата на приятелска солидарност със своята землячка Мелиса също не отиде по-далеч от сутиена и гащичките. Затова пък доктор Фред, Рут и аз седнахме на кушетката голи-голенички и захванахме да обсъждаме времето и политиката.

*гол с нудистите –
току кръстосвам
крака*

Представете си моето вълнение, когато на следващата година доктор Фред и фамилия трябваше да минат пак през Омаха, този път връщайки се в Калифорния от Ню Йорк.

Щом чух почукването на вратата, веднага се втурнах в спалнята, преливащ от уважение към техния стил на живот, и се премених в адамово облекло.

Когато излязох от спалнята, Мелиса тъкмо отваряше вратата. Първо влезе Фред, облечен с тъмен костюм от три части, след него Рут с ретро рокля на цветя, която я покриваше от шията до глезените; и накрая Джесика, издокарана с подобна старовремска памучна рокля, макар и с различна щампа – и с библия в ръка!

По-късно, след като се шмугнах обратно в спалнята, за да се облека, научихме последните новини.

Щастливите нудисти бяха станали ревностни християни!

7. ПАБЛО

Кийт бе планирано, желано, очаквано с радост бебе.

Година след „нашето малко тържество“ Мелиса и аз решихме: „Хайде да си направим бебе!“

Да, искахме го – и тя, и аз. Не мога да гарантирам за нейните съображения, но моят мотив не бе чисто алтруистичното желание да създам нов живот, за да подпомогна развитието на човешкото общество. По-скоро жадувах за нощите, в които щяхме да правим любов без латексовата „предпазна мярка“.

Дали исках да си направим бебе? И още как!

Това ще отнеме известно време, казвах си аз, като си мислех колко ще е забавно.

Но тази нощ, нашата първа нощ без препятствието на кондома, тази славна и кратка нощ... бе нощта, в която го направихме. Зная това, защото изчакахме известно време, преди да повторим опита (по решение на Мелиса). Не след дълго, след един закъснял цикъл и тест за бременност, вече бяхме сигурни.

– Исках да го кръстим Пабло – на поета Пабло Неруда.

Мелиса и майка ѝ Дейзи ме изгледаха слисано.

– Но ние не сме латиноамериканци! – изтъкна Мелиса очевидно.

Дейзи си замълча, но знаех, че двете с жена ми впоследствие ще обсъдят въпроса на четири очи. Така и стана; след тяхното съвещание името, което оповестиха тържествено, беше Кийт.

Съжалявам, Пабло. Ти никога не си съществувал.

Ала ето че избързвам. Преди кръщенето бе раждането със секцио.

По онова време не беше прието бащите да присъстват на раждането на потомците си, но Мелиса учеше медицина, а щастливото събитие се случи в болницата на Йезуитския университет. Една нейна състудентка и бивша съквартирантка, която ще нарека Нанси, асистираше при раждането. Тя ми показа стаята за почистване на ръцете преди операция, където аз послушно се почистих и се пре-

мених с операционна престилка и зелени хартиени терлици, които покриваха обувките ми.

Кийт имаше проблеми с преминаването към новата фаза на съществуването си – фазата на белодробното дишане. Към черепа му бе прикрепена една електрическа джунджурия, която показваше сърдечния му ритъм на пикант малък монитор. Докторът се тревожеше, че пъпната връв може да се е усукала около вратлето на бебето ни.

И тъй, той (докторът де) оцвети изпъкналия корем на Мелиса с жълт антисептик, после плавно я разряза със скалпела си. Тя искаше да остане в съзнание през цялото време, но упойката в гръбнака не бе подействала, така че анестезиологът реши да я упои с газ. Докторът разтвори гладката ѝ, лепкава плът и бръкна дълбоко...

Ръцете му измъкнаха едно синкаво, шаващо човече, чиято първа работа в извънтробния живот бе да се изпишка обилно върху спящата си майка.

– Момче е! – възторгна се Нанси. Впоследствие научих, че е постъпила много нетактично, тъй като на Истинския доктор се падала ролята да направи това изявление.

Истинският доктор вдигна бебето, връчи го на една сестра, преряза пъпната връв... а аз се разтанцувах. Не го направих съзнателно. Краката ми в зелените хартиени терлици сами се раздвижиха и заподскачаха. Не след дълго се носех из цялата стая в танц на щастието, а и сълзите танцуваха по страните ми.

*танцува таткото
в родилната зала...
брои пръстчета сестрата*

8. ЮПИТЕР В ЛЪВ

Когато Кийт се роди, броени часове след като майка му и Дейзи се спряха на това безопасно англо-американско име, Дани му направи хороскоп. Навремето моят тъст се бе впускарал в любителски занимания с окултизъм. Всъщност причината да срещне Дейзи – което бе и една от причините за съществуването на Кийт – бе, че и двамата случайно посетили една сбирка на Ордена на Розенкройцерите в Ню Йорк Сити преди много години. Тогава Дани видял Дейзи и хлътнал безнадеждно по нея – любов от пръв поглед. На същата сбирка намразил от пръв поглед една противна, неприятна вещица (често повтаряна от него фраза), която се оказала по-голямата сестра на Дейзи – същата онази Гърти, чийто акцент и маниери след години щяха да накарат сестра ми Беси да попита на нашето малко тържество: „Гърти еврейка ли е?“

Дани влезе в стаята на университетската болница, където Мелиса, седнала в леглото, гушкеше завития в синьо одеялце Кийт.

– Има Юпитер в Лъв. Ще бъде изпълнител, музикант, актьор може би... център на вниманието – подхвана той.

Майката и бабата грейнаха.

Дани продължи.

– Слънчевият знак е Везни; лунният знак – Водолей; ще бъде творческа личност, идеалист и интуитивен. Виждам го като велик писател или композитор, може би дори ще дирижира симфонии.

Мелиса и Дейзи все така сияеха усмихнати.

– Ще бъде общителен и популярен, винаги заобиколен от приятели, роден лидер.

Усмивки, усмивки...

– Ами жените! – възкликна развълнувано Дани, поглеждайки към записките си. – Виждам жени в бъдещето му... много жени, купища жени! Той ще разбива сърца, ще

бъде плейбой, Казанова с момиче във всяко пристанище, същински Дон Жуан...

– Стига! – извика Мелиса. Ужасено изражение бе заменило усмивката ѝ. – Не говори така за невинното ми бебе! – и тя затули ушите на Кийт.

Дейзи изгледа кръвнишки мъжа си. Той не каза нищо повече. Само сгъна хороскопа и го скри в джоба на панталоните си. Така и не чухме останалата част от рождената карта на малкия Кийт.

Докато беше мъничък, живеехме в Омаха. Мелиса учеше медицина в Йезуитския университет, а аз се прехвърлих в Линкълн¹, за да взема диплома по английски и да преподавам като асистент. Когато дойде време за следдипломен стаж, Мелиса си избра Центъра за семейна медицина в Бей Шор, Лонг Айленд – на кратко разстояние с кола от дома на родителите ѝ в Уестбъри. Тогава бях изправен пред следния избор: да се откажа от длъжността си на асистент преподавател в Линкълн и да замина с нея за Ню Йорк, за да бъда съпруг-домакин – или... какво?

В действителност нямах избор.

Отказах се от мястото си в Университета на Небраска.

Потеглихме на изток.

*Град Ню Йорк –
тук и слепецът
крачи бързо*

¹ Столица на щата Небраска.

9. МЕЛИСА ИЗЖИВЯВА ПРЕЛОМ

В Бей Шор живеехме в приятна двуетажна дървена къща на територията на болницата. Кийт тъкмо прохождаше и болницата се превърна в наша детска площадка. Пусках го да щъпурка пред мен в затревения ни заден двор и да се вмъква в болничните входове, където упражняваше крачетата си и новото си чувство за равновесие из чистите бели коридори. Щом се върнехме у дома след тези приключения, сядахме да гледаме „Улица Сезам“ и „Кварталът на господин Роджърс“. В повечето случаи Кийт зарязваше предаването и ме оставяше да умувам над поредната главоблъсканица, с която се бореше Крал Петкан в квартал Фантазия. В свободните мигове между играта, храненето, смяната и прането на пелени (не можехме да си позволим памперси) трябваше да се посвещавам на дисертацията си, но вместо това научавах наизуст всяка песен, която тананикаше господин Роджърс.

Ти си мой приятел, ти си тъй специален...

Темата на дисертацията ми бяха историческите драми в Елизабетинска Англия и Испания от времето на Златния век¹. Ала Норман, научният ми ръководител от Небраска, постоянно ме разочароваше. От време на време, щом успееш да се откъсна от детските телевизионни предавания, които отвличаха вниманието ми, му изпращах по някоя глава, като се надявах на положителен или поне полезен отзив. Вместо това получавах лаконични, превзети съобщения, надраскани на каталожни картички; в тях той вечно критикуваше начина, по който оформях бележките си под линия. Постепенно започнах да губя интерес както към моя проект, така и към Норман, и все повече се потапах в света на Крал Петкан.

¹ Златният век на Испания (Siglo de oro) – период на разцвет в испанската култура през XVI и първата половина на XVII в.

В онези редки нощи, когато Мелиса не беше дежурна и не трябваше да хуква към болницата, щом чуеше всяващия страх звуков сигнализатор, Дейзи и Дани поемаха грижите за Кийт, тъй че мама и татко можеха да отидат на кино. Беше пролет, приближаваше краят на моята Година Първа като съпруг-домакин в Бей Шор. Филмът, който гледахме нея вечер, беше „Електрическият ездач“ с Робърт Редфорд.

В този филм темата да започнеш отначало, да преследваш мечтите си, вместо да се съобразяваш с очакванията на обществото, засегна някаква струна в душата на Мелиса. По-късно се отбихме в крайпътна закусвалня и жена ми призна, докато похапвахме пай:

- Не искам да бъда доктор!
- Щом не искаш, *не бъди!* – казах аз.
- Ами следването ми, заемите ми...
- Е, веднъж се живее!

Мелиса сведе очи към трохите от пая в чинията и отрони една сълза.

Същата седмица се обадох на Пол в Линкълн. Пол, специалист по творчеството на Чосър и преподавател, на когото най-много се възхищавах и доверявах измежду всички в Университета на Небраска, скоро щеше да стане моят нов ръководител; възнамерявах да уволня превзетия Норман. На първо време попитах Пол дали ще мога да се върна някак на преподавателската си длъжност. Той отвърна, че ще проучи въпроса и наистина го стори. Няколко дни по-късно се обади да ми каже, че всичко е уредено.

В началото на лятото Мелиса приключи практическата си подготовка в болницата на Бей Шор, след което заредихме с бензин синия „Лемънс“ (кола, която се разваляше тъй често, че ѝ викахме Лимона¹, натоварихме оскъдното си

¹ Непреводима игра на думи – lemon освен „лимон“ означава и „негодна вещ“.

имущество, закопчяхме нашето бебе за столчето му и потеглихме на запад – обратно към Небраска.

*тъй дълго пътуване –
подрямва
мухата дори*

10. БИРА

В гимназията и в университета изобщо не пиех. Не харесвах миризмата или вкуса на алкохола под никаква форма. В детството си понякога долавях киселия бирен дъх на татко, докато гледаше телевизия вечер, посрбвайки „Шлиц“. Веднъж, когато бях малък, той предложи на мен и на по-голямата ми сестра Беси да пробваме бирата, навярно просто за да се позабавлява с начина, по който се дръпнахме отвлатени. Въпреки че наистина помогнах на Мелиса да се справим с бутилката шампанско в сватбената ни нощ в крайпътния хотел (после главата ми се маеше на поклащащото се водно легло), като цяло в студентските си години бях образцов трезвеник.

Сетне дойдоха аспирантурата, бракът... и бирата.
Внезапно заобичах тази напитка.

*дъжд лее се навън,
а вътре се влива
бира*

Мелиса съвсем не бе очарована. Една нощ ми каза: „Само ако знаех, че твоята представа за забавление е да се мъкнеш вечер в опушени, миризливи барове, никога нямаше да се омъжа за теб!“ По време на последната си година като аспирант в Линкълн редовно правех именно това: мъкнеш се по „опушени, миризливи барове“.

Сега главите от дисертацията ми за средновековната поезия се лееха с лекота под деликатното наставничество на Пол; в същото време водех часове по литература и литературна композиция в първи курс. Кийт все още бе съвсем невръстен; Мелиса беше безработна. Бе взела решение никога да не практикува медицина и точка по въпроса. Беше осъзнала, че това е било мечта на родителите ѝ, а не нейна. Веднъж, когато била петгодишна, обърнала внимание на сухожилията в една пържена пилешка кълка и от този ден насетне родителите ѝ все повтаряли ликуващо: „Имаме си доктор вкъщи!“ Те припявали тази мантра толкова години, че накрая и Мелиса повярвала в нея. Сега обаче вярата ѝ се бе изпарила.

Целият ни доход бе мизерната ми заплата на асистент, допълвана ежеседмично с парите, които получавах, продавайки кръвна плазма. Вкарвах в ръката ми една игла; половин литър кръв минаваше през тръбичката и изпълваше една пластмасова торбичка. Тя отиваше в центрофуга, плазмата биваше извлечена, а моите червени кръвни клетки любезно ми бяха възстановявани чрез вливане на физиологичен разтвор. Печалбата ми: десет долара на парче.

Усвоихме и изкуството да проверяваме за полезни неща контейнерите за боклук в алеите зад супермаркетите. Усвоихме и основното правило на това изкуство: сортирай с лявата ръка; яж с дясната.

Начеваща феминистка, Мелиса реши, че нямам право да я „експлоатирам“ само защото не работи. Всички домашни задължения и грижи за детето трябваше старателно да се разпределят поравно. И тъй, аз преподавах, продавах плазма, пишех дисертация, проверявах съдържанието на контейнерите за боклук, миех моята половина от чиниите, влагах моя дял от времето в игри и грижи за Кийт (последното бе удоволствие, а не задължение) и след всичко това наистина се срещах с приятели, когато можех, в „опушени, миризливи барове“.